

E L Ő S Z Ó.

Nincs szebb, magasztosabb és tündöklőbb erény a honszeretetnél. A törpe lelkű, mint a csiga önmagába vonulva, csak magát szereti, bálványozza, és nincs érdek, nincs család vagy hon, mellyet saját hasznáért feláldozni képes volna: holott az erényes polgár saját maga és családja boldogításán tullelmedve, egész hazáját szeretettel öleli, és saját boldogsága polgártársai millióinak boldogságával van egybeforrva. És e magasztos erényt semmi sem nemesíti vagy fejtí ki úgy, mint a honi történetekbeni buvárkodás, és hazánk földének s népének pontos ismerete. Kinek keble őseinek nemes tette, s honának régi fénye és nagysága által meghatva átmelegült; vagy kibén hazájának természeti gazdagsága, szépsége, meggyőződéssé sőt hitté vált: az hazájához nem öntudatlanul mint a közember, nem is aljasabb anyagi érdekek miatt, hanem magasabb szellemi lelkesedésből ragaszkodik, és az ilyen hona javáért mindent, még életét is feláldozni édes kötelességének tartja. Minő érzelem lepi meg például egy illy hazafi szívet, ha korunknak valamely régi omladékokban heverő mohos várát pillantja meg? Nemde egyszerre nemzeti történetünk egész fonala lebeg lelke előtt s keblét kimondhatlan öröm, vagy bús komolyság foglalja el; holott a honi történetekben járatlan, hidegen halad el az ősi falak mellett, s legfeljebb azon járhatja eszét, mikép lehetne a mohos kőveket hasznosabb épületekre, például pálinkaházakra, fordítani, a minthogy régi emlékeink nagy része valóban illynemű barbárságnak leve áldozatja. Szomorú, igazán szomorú dolog; de vajjon mit is tettünk mi magyarok a legdicsőbb erényt, a honszeretetet emelő hazai történetek és földismeret virágzásáért? Ha kivesszem a két Budayt, Péczelit, Horváth Istvánt és Mihályt, Lányit: alig voltak még néhányan, kik nemzeti történetünket, vagy annak egy részét anyai nyelven megírni méltónak tartották volna. Hát a honi földirat és állománytanról mit

szóljak? E tárgyban idegen nyelven csak többen tettek kísérletet, de magyar nyelvünkön Vályit, Dóczit, Magdát kivéve, mások csupán egyes vidékeket, vagy épen rövid iskolai könyveket írnak. És én, bár férfiui koromat csaknem egészen ez ügynek szentelém: mégis elismerem, hogy keveset tettem; s áltáljában az eddig megjelent munkák inkább törvényhozókat, publicistákat, kereskedőket érdekeltek; a nagy közönség, különösen a szép nem számára felette kevés iratott; pedig igaz marad az, hogy míg hölgyeink idegenek által, idegen szellemben neveltetnek: addig számos erényes honszerető polgárookra számot ne tartsunk; mert én nemzetünk sülyedése, és demoralisatiója legfőbb okául a magyar nőnem nevelésének elhanyaglását hiszem és vallom.

Igy levén meggyőződve, igen természetes, hogy örömmel üdvözlöm Vahot Imre barátomnak ezen művészeti és irodalmi vállalatát, mellyet ezelőtt 4 évvel az Athaeneumban már indítványba tett, de végrehajtani most egész erejéből törekszik. Czélja e vállalatnak: a Magyar birodalom (ide értvén Erdélyt s a hozzá kapcsolt részeket is) nevezetesebb helységeit, várait, érdekesebb épületeit, fürdőit, szebb, regényesebb tájait, s egyszersmind különféle népfajait, sajátosabb népviseleteit, természet után dolgozott eredeti képekben, nagy gyűjteménybe öszpontosítva, megismertetni, különösen olly szöveg (textus) kíséretében, melly a képek hű leírását, a rájuk vonatkozó statistikai, történeti adatokat, hagyományokat, regéket, mondákat, népszokásokat foglalandja magában; hogy így a hölgyeknek is gyönyörködtető olvasmányúl szolgáljon, s a tanulóifjuság is mulatva okuljon belőle. Rendelés tétetett, hogy a szöveghez megkivántató helyirati és statistikai adatok hiteles kutfőkből meritessenek; s az ezekrei felügyelést, sőt néhány önálló, hazánk állapotját illető czikkek írását is hazafiui készséggel megígérem; valamint a történeti adatok átnézését, s egyes czikkek

írását Luczenbacher János barátunk volt szíves elvállalni, kinek neve elég kezeség arra, mikép valódi történet helyett, haszontalan mendemondák ne adassanak. A képek kiállítására nézve pedig, mind bel- mind külföldön, olly jeles művészek bizattak meg, kik a vállalat hitelét és nagyszerűségét bizonyosan nem kockáztatandják, hanem nevelendik.

Továbbá, mivel hazánk jelen állását, viszonyait, az idegen nyelven író kül- és belföldiek tudatlan vagy rossz szándéku serege gyakran a leghamisabb színekkel szokta festeni: tehát hogy a külföldiek is, minél hitelesebb, alapsabb ismereteket szerezhessenek hazánk jelen állapota- s viszonyairól, a magyar szöveg német nyelven, külön is megjelenend, s hű fordítását dr. Hensl-

mann Imre vállalá el, ki azon kevesek közé tartozik, kik nemzetünk becsületét a külföld ítélőszéke előtt (Lukács Móriczsal s Pulszky Ferenczcel együtt) védeni hazafiui szilárdsággal törekedtek.

Végre a folyóirat elrendezését illetőleg megjegyzem, miszerint előbb Magyarország állapota egészben kivonatilag fog megismertetni (mi azonban több füzetben át folytatólag keresztül vonul) s aztán bocsátkozunk részletekbe; s így előbeszédemet azon óhajtással zárom be: hogy bár az olvasó közönség is olly hő részvétellel fogadja hazafiui vállalatunkat, mint minő szorgalommal és szilárdsággal igyekszünk azt végrehajtani. Költ Pesten, jan. 2-kán 1846.

Fényes Elek.

F ü g g e l é k.

Ezen előszóhoz röviden csak azt kell még csatolnunk, miszerint szinte rettegnünk kellene a kivitel fenyegető nehézségeitől, ha nem buzdítana, bátorítana bennünket az, hogy e nemben nálunk egészen új képes munkánkban a hasznost a kellemessel, a tanulságost a gyönyörködtetővel akarván összekötni, e kettős feladat megfejtésének terhes voltát a t. közönség jól ismeri, s a kezdet bajos körülményeit, akadályait, nehezségeit, különösen még bölcsőben szenvedő művészetünk kiskorúságát méltányos figyelembe venni sziveskedendik.

De bátorit bennünket derék munkatársaink segélynyújtása, s azon megnyugtató öntudat is, miként legtisztább szándoku törekvésünk e munka által hazánkat, nemzetünket valódilag, igazságosan, megismertetni. — A mintegy főirányzóul szolgáló, s alább következő: Általános Statistikát leginkább Fényes Elek nagy munkája nyomain készítettük, figyelemmel tartván az, e mű megjelenése óta történt fontosabb változásokat.

A kiadó-szerkesztő.